

Chương 14: Thương mại điện tử

1. TPP quy định về những vấn đề gì trong thương mại điện tử?

Thương mại điện tử là phương thức thương mại hiện đại, đang và sẽ rất phổ biến trong tương lai, tác động trực tiếp tới hiệu quả hoạt động thương hàng hóa, dịch vụ. Là một FTA thế hệ mới, TPP cũng đề cập tới phương thức thương mại “của thế kỷ mới” này.

Chương Thương mại điện tử trong TPP không đề cập tới tất cả các vấn đề của thương mại điện tử mà chỉ tập trung vào 03 nhóm chính sau đây:

(i) *Nhóm các cam kết liên quan tới chính sách đối với thương mại điện tử*

Nhóm này bao gồm một số các cam kết cụ thể về chính sách của Nhà nước đối với các hoạt động thương mại điện tử, trong đó đáng chú ý có cam kết *không đánh thuế xuất nhập khẩu* đối với việc truyền dẫn điện tử; cam kết *không phân biệt đối xử* giữa các sản phẩm kỹ thuật số tương tự nhau và cam kết thừa nhận giá trị pháp lý của chữ ký số và tôn trọng quyền tự do thỏa thuận phương thức ký số.

(ii) *Nhóm các cam kết liên quan tới bảo vệ người tiêu dùng*

Nhóm này bao gồm cam kết ban hành pháp luật về 02 mảng vấn đề:

- Pháp luật để *bảo vệ người tiêu dùng* trên môi trường mạng trước các hành vi gian lận, lừa đảo trong thương mại điện tử;
- Pháp luật để *bảo vệ thông tin cá nhân* của người dùng trong thương mại điện tử. Đặc biệt, TPP yêu cầu các nước phải có quy định pháp luật để xử lý tin quảng cáo rác như buộc chủ thể phát tin nhắn phải cho phép người nhận hủy việc nhận, yêu cầu chỉ được phát tin nhắn nếu đã được người nhận đồng ý....

(iii) *Nhóm các cam kết về tôn trọng tự do của các chủ thể tham gia thương mại điện tử*

Đây là nhóm cam kết không trực tiếp gắn với hoạt động thương mại điện tử nhưng tạo tiền đề cho hoạt động thương mại điện tử. Nhóm này bao gồm nhiều cam kết đối với Việt Nam là rất mới.

Chú ý là các nghĩa vụ trong Chương về thương mại điện tử này của TPP không áp dụng cho trường hợp mua sắm công, các biện pháp liên quan tới các thông tin do Chính phủ kiểm soát hoặc chiếm hữu, các ngoại lệ trong các Chương Dịch vụ qua biên giới và Đầu tư.

Với riêng Việt Nam, Việt Nam có bảo lưu về cơ chế giải quyết tranh chấp, theo đó đối với một số cam kết nhất định (ví dụ cam kết về không phân biệt đối xử, cam kết không bắt buộc phải đặt máy chủ tại Việt Nam, cam kết cho phép truyền thông tin qua biên giới bằng phương tiện điện tử), Việt Nam sẽ không thể bị kiện theo Cơ chế giải quyết tranh chấp cấp Nhà nước trong TPP.

Mặc dù có các cam kết trên, TPP vẫn thừa nhận các quyền liên quan của các nước trong vấn đề này, bao gồm:

- Quyền áp các loại thuế, phí, lệ phí nội địa đối với các “nội dung được truyền bằng phương thức điện tử”, miễn là các loại thuế, lệ phí hoặc khoản thu đó phù hợp với các quy định của Hiệp định.
- Không áp dụng nghĩa vụ “không phân biệt đối xử” đối với các hoạt động sử dụng các khoản trợ cấp hay tài trợ bởi Chính phủ của một thành viên TPP, bao gồm những khoản vay, bảo lãnh, đảm bảo từ chính phủ đối với sản phẩm số; không áp dụng đối với phát thanh truyền hình
- Có quyền bảo lưu các biện pháp: Bảo đảm an ninh, quốc phòng, trật tự công cộng, quyền riêng tư : mỗi nước TPP có thể có những yêu cầu quản lý riêng đối với việc lưu chuyển thông tin bằng các phương thức điện tử; đối với việc sử dụng và đặt máy chủ (bao gồm cả các yêu cầu để đảm bảo an ninh, bảo mật thông tin liên lạc); có quyền áp dụng các biện pháp cần thiết để thực hiện các chính sách công cộng chính đáng .

2. TPP có quy định gì về quyền tự do của các chủ thể trong thương mại điện tử?

Trong Chương về Thương mại điện tử, TPP có một nhóm các quy định riêng nhằm hạn chế sự can thiệp của Nhà nước vào các hoạt động thương mại điện tử thông qua các biện pháp hạn chế quyền tự do tiếp cận thương mại điện tử của người dân.

Liên quan tới quyền tự do của người kinh doanh trên môi trường điện tử, đáng chú ý là các yêu cầu của TPP buộc các quốc gia thành viên phải:

- Cho phép chuyển thông tin qua biên giới bằng phương tiện điện tử phục vụ cho hoạt động kinh doanh;
- Cam kết không bắt buộc một chủ thể của nước Thành viên TPP khác phải đặt máy chủ tại nước mình hoặc sử dụng máy chủ đặt tại nước mình mới cho kinh doanh thương mại điện tử;
- Không đặt điều kiện buộc phải chuyển giao, cho phép tiếp cận mã nguồn của phần mềm để đổi lấy quyền nhập khẩu, phân phối, bán hoặc sử dụng phần mềm hoặc sản phẩm chứa phần mềm đó trên lãnh thổ nước mình.

Liên quan tới quyền tự do của người tiêu dùng trong thương mại điện tử, các nước TPP cam kết ghi nhận lợi ích của người tiêu dùng trong việc:

- Có thể tiếp cận và sử dụng dịch vụ và chương trình ứng dụng mà mình lựa chọn trên Internet;
- Có thể kết nối với các thiết bị đầu –cuối, tiếp cận thông tin trên mạng lưới quản lý của nhà cung cấp dịch vụ Internet.

Nói cách khác, các nước TPP thừa nhận việc cần phải cho người dùng quyền tiếp cận các trang thương mại điện tử và không ngăn chặn việc này trừ trường hợp pháp luật nội địa có quy định.

Liên quan tới quyền tự do của nhà cung cấp hạ tầng cho thương mại điện tử, các nước TPP cũng cam kết tôn trọng quyền tự do thỏa thuận theo các tính toán thương mại thông thường của các nhà cung cấp dịch vụ kết nối Internet. Ngoài ra, các nước TPP cũng cam kết khuyến khích các nhà cung cấp dịch vụ của các nước để thực thi nghĩa vụ chia sẻ chi phí thiết lập, vận hành, bảo trì công IP và backhaul, cũng như sử dụng các trang thiết bị kết nối Internet.

Lưu ý với doanh nghiệp

So với pháp luật Việt Nam hiện hành, các cam kết về thương mại điện tử trong TPP đi xa hơn trong nhiều vấn đề, đặc biệt trong việc giảm bớt hoặc bỏ các biện pháp kiểm soát khắt khe đối với các nhà cung cấp dịch vụ kết nối, với các doanh nghiệp sử dụng phương thức thương mại điện tử (trong đó có cả các hình thức quảng cáo, giới thiệu sản phẩm... trên các trang mạng, kể cả mạng xã hội).

Đối với người tiêu dùng, mặc dù mức độ cam kết chỉ là “ghi nhận” các quyền tự do tiếp cận và kết nối của người tiêu dùng với các trang web có thương mại điện tử, TPP cũng sẽ hạn chế đáng kể quyền can thiệp của Nhà nước trong việc cho phép hay hay ngăn chặn người tiêu dùng tiếp cận, kết nối với các trang web thương mại điện tử.

Hoạt động thương mại điện tử, vì vậy, được đánh giá là sẽ nhận được những lợi ích tích cực khi TPP có hiệu lực với Việt Nam.